

Sygn. akt I A Ca 987/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jacek Nowicki

Sędziowie: SA Jan Futro (spr.),

SA Ewa Staniszevska

Protokolant: st. sekr. sąd. Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa W. M.

przeciwko (...) SA z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 17 czerwca 2013 r.

sygn. akt I C 1014/11

1. oddala apelację;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 2 700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.

Ewa Staniszevska Jacek Nowicki Jan Futro

I A Ca 987/13

UZASADNIENIE

Powódka W. M. w pozwie wniesionym w dniu 27 października 2011 r. skierowanym przeciwko (...) SA z siedzibą w W. wniosła o zasądzenie od pozwanego tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, jakiej doznała w związku ze śmiercią jej męża A. M. kwoty 245 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 września 2011 r. do dnia zapłaty. Wniosła ponadto o zasądzenie renty wyrównawczej w kwocie po 2 200 zł miesięcznie za okres od dnia 1 grudnia 2008 r. do dnia 31 stycznia 2009 r. i w kwocie po 1 200 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 lutego 2009 r., płatnej z góry do 10-tego dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, a nadto zasądzenie kosztów procesu.

W piśmie procesowym z 16 listopada 2011 r. powódka rozszerzyła żądanie pozwu, wnosząc o zasądzenie od pozwanego dodatkowo kwoty 65 051 zł wraz z ustawowymi odsetkami od daty wytoczenia powództwa, tytułem odszkodowania w związku z poniesionymi wydatkami w szczególności kosztami pogrzebu i urządzenia nagrobka (k. 45).

Na rozprawie w dniu 22 lutego 2012 r. pełnomocnik powódki skutecznie cofnął pozew w części dotyczącej kwoty 25 000 zł tytułem zadośćuczynienia, albowiem po wniesieniu pozwu kwota ta została zapłacona przez pozwanego.

W piśmie procesowym z 4 września 2012 r. pełnomocnik powódki oświadczył, że ogranicza żądanie pozwu o kwotę 17 707,79 zł, tytułem odszkodowania za zwrot kosztów pogrzebu i kosztów nagrobka, albowiem powyższa kwota została wypłacona powódce przez pozwanego po wytoczeniu powództwa (k. 118).

W piśmie procesowym z 16 stycznia 2013 r. pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie pozwu i wskazał, że na kwotę 245 000 zł, o której zasądzenie na rzecz powódki wnosił, składają się kwota 145 000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę (na podstawie art. 446 § 4 k.c.) i kwota 100 000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej powódki (na podstawie art. 446 § 3 k.c.). Nie złożył wniosku o przyznanie mu kosztów procesu w zakresie cofniętego żądania (k. 190).

Na rozprawie w dniu 13 maja 2013 r. pełnomocnik powódki cofnął żądanie w zakresie zasądzenia zwrotu kosztów pogrzebu i kosztów nagrobka, albowiem w tym zakresie powódka została już zaspokojona przez pozwanego na kwotę 17 707,79 zł, a w pozostałym zakresie zrzekł się roszczenia z tego tytułu (k. 182).

Wyrokiem z dnia 17 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Koninie zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 70 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 listopada 2011 r. do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia, kwotę 50 000 zł, tytułem odszkodowania, kwotę 27 500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej od dnia 1 grudnia 2008 r. do dnia 30 czerwca 2013 r. i kwotę po 500 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 lipca 2013 r., płatną z góry do 10-tego dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat, tytułem bieżącej renty wyrównawczej.

Nadto Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w zakresie żądania zasądzenia kwoty 165 051 zł (pkt 2) i oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 3).

Orzekając o kosztach postępowania, zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego, nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Koninie) 8 196,76 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych od uwzględnionej części roszczenia i odstąpił od obciążenia powódki kosztami sądowymi.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

W dniu 17 listopada 2008 roku A. B. kierując samochodem najechał na prawidłowo stojący oraz prawidłowo oznakowany samochód służby drogowej, który to samochód następnie uderzył w wykonujących prace porządkowe pracowników służby drogowej, m.in. w A. M. (męża powódki), powodując u niego obrażenia skutkujące zgonem na miejscu zdarzenia. W dniu zdarzenia sprawca wypadku korzystał u pozwanego z ochrony ubezpieczeniowej od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Powódka pozostawała w związku małżeńskim z poszkodowanym od 6 sierpnia 2005 roku. A. M. zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) S.A. z siedzibą w K. z wynagrodzeniem w kwocie ok. 2 200 złotych miesięcznie netto.

Powódka nie pracowała, pozostawała na całkowitym utrzymaniu męża. W marcu 2006 roku ukończyła w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego w K. kurs dla kandydatów na instruktorów. W trakcie trwania małżeństwa ukończyła Wyższą Szkołę (...) w Ł. (w lipcu 2006 roku). Po ukończeniu studiów nie podjęła pracy, gdyż nie mogła znaleźć zatrudnienia. Potem zdobywała nowe kwalifikacje. W marcu 2008 roku ukończyła kurs przygotowawczy dla kandydatów na wychowawców placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży. Powódka z mężem mieszkała w domu

swoich rodziców, gdzie zajmowali jeden pokój. Pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym z rodzicami. Partycypowali w kosztów utrzymania domu i wyżywienia w okresie letnim w wysokości 500-600 złotych miesięcznie, zaś w okresie zimowym w wysokości ok. 800 złotych miesięcznie (z uwagi na koszty ogrzewania). Dodatkowo dokonywali jeszcze zakupów ze własnym zakresem. Zakupili działkę budowlaną z zamiarem budowy domu dla siebie. W dniu śmierci A. M. posiadali zgromadzone oszczędności w wysokości ok. 25 000 złotych. Małżonkowie nie mieli dzieci. Przed wypadkiem powódka była osobą zdrową, pogodną, cieszącą się życiem. Wraz z mężem mieli znajomych, jeździli na wakacje. Na nagłą śmierć męża powódka zareagowała silnym stresem; nie spała, nie jadła, nic nie robiła. Po śmierci męża wystąpiły u niej objawy depresyjne i z tego powodu podjęła leczenie psychiatryczne, które nadal kontynuuje. Wystąpił u niej stan żałoby, który trwa nadal. Pomimo upływu czasu powódka nadal tęskni za mężem, ma trudności w przystosowaniu się do życia bez męża, występuje u niej poczucie rezygnacji, bezsensu życia i braku perspektyw. Powódka zaniedbuje wszystkie swoje aktywności życiowe i społeczne. Swoją aktywność koncentruje w dbaniu o nagrobek męża i opiece nad psem, który należał do zmarłego. W domu nic nie robi, unika wszystkich. Pomimo trzy i półrocznego leczenia u powódki brak jest poprawy staniu zdrowia, nadal przeżywa stratę, przewlekłe utrzymują się u niej stany depresyjne. W związku ze śmiercią męża u powódki wystąpił długotrwały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 10%. Powódka oprócz leczenia psychiatrycznego wymaga leczenia psychoterapeutycznego, które pozwoliłoby odbudować u niej poczucie wartości i sensu życia, nabrać nowych sił do podejmowania wyzwań życiowych. Jeśli takiej terapii nie zostanie poddana występuje ryzyko trwałych zmian w osobowości i negatywnych konsekwencji zdarzenia na przyszłość. Decyzją orzecznika ZUS z dnia 31 marca 2010 roku oraz 5 listopada 2011 roku powódka została uznana za częściowo niezdolną do pracy. Przez trzy miesiące po śmierci męża powódka pozostawała bez jakiegokolwiek wsparcia finansowego. R. rodzinna został jej przyznania dopiero od 1 lutego 2009 roku w wysokości 970,75 zł. brutto miesięcznie. Później powódce przyznano rentę rodzinną w wysokości brutto miesięcznie: od 1 marca 2009 roku – 1 029,97 zł, od 1 GRUDNIA 2009 roku – 1 138,15 zł, od 1 marca 2010 roku – 1 190,73 zł, od 1 marca 2011 roku 1 227,64 zł. od 1 marca 2012 roku – 1 298,64 zł.

W dniu 26 maja 2009 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił powódce kwotę 52 990 złotych tytułem jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę częściowego uwzględnienia powództwa stanowi przepis art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152) i art. 822 § 1 i 4 k.c. oraz art. 446 § 2, 3 i § 4 k.c.

Stwierdził, że przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż pomiędzy powódką a jej mężem istniała bardzo silna więź emocjonalna i po jego śmierci stan zdrowia psychicznego powódki uległ znacznemu pogorszeniu, powodując w szczególności czasową niezdolność do pracy. Powódka do chwili obecnej nie może pogodzić się z utratą małżonka i nie wyszła ze stanu żałoby.

Rozważając kwestię wysokości zadośćuczynienia za krzywdę należnego powódce, Sąd Okręgowy uznał, że odpowiednią kwotą będzie kwota 110 000 zł. Zasadzając zadośćuczynienia w kwocie 70 000 zł Sąd wziął pod uwagę, że pozwany wypłacił już powódce tytułem zadośćuczynienia łącznie kwotę 30 000 zł oraz okoliczność, że powódce przyznane zostało odszkodowanie w wyroku karnym od bezpośredniego sprawcy zdarzenia w kwocie 10 000 złotych, a także, że powódce zostało wypłacone jednorazowe odszkodowanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 52 990 zł.

Ustalając wysokość odszkodowania należnego powódce z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej, Sąd Okręgowy uwzględnił, że przeżycia związane z tragiczną śmiercią męża spowodowały osłabienie sił życiowych powódki, nastąpił u niej spadek aktywności życiowej i motywacji do wykonywania czynności dnia codziennego, powódka straciła też motywację do poszukiwania pracy. Na skutek śmierci męża powódka została pozbawiona wszelkiego rodzaju wsparcia i pomocy, jakiej małżonek może oczekiwać od współmałżonka, zarówno w sferze finansowej, jak i duchowej. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał za zasadnie roszczenie powódki o zapłatę odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej do kwoty 50 000 zł.

Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powódki rentę odszkodowawczą na podstawie art. 446 § 2 k.c.

Na podstawie art. 355 k.p.c. Sąd umorzył postępowanie w zakresie odszkodowania tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepis art. 100 k.p.c.

Od wyroku tego apelację wniosła powódka, zaskarżając go w części, w jakiej oddalono powództwo, co do kwoty 37 500 zł tytułem zadośćuczynienia i kwoty 25 000 zł tytułem odszkodowania oraz orzeczono o kosztach procesu. Zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi:

1. naruszenie art. 446 § 4 k.c. w wyniku niewłaściwej interpretacji i zastosowania tego przepisu, a w szczególności ustalenia, że łączna kwota zadośćuczynienia w wysokości 70 000 zł zaspokaja wszelkie uzasadnione roszczenia powódki w związku ze śmiercią jej męża, co zdaniem skarżącego stanowi oczywisty błąd Sądu w świetle treści w/w normy prawnej, przyjętej praktyki sądowej, średnich i odszkodowań uzyskiwanych w toku podobnych procedur;
2. naruszenie art. 446 § 3 k.c. w wyniku niewłaściwej interpretacji i zastosowania tego przepisu, a w szczególności ustalenia, że kwota w wysokości 50 000 zł zaspokaja wszelkie uzasadnione roszczenia powódki z tytułu odszkodowania za pogorszenie się jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią jej męża, co zdaniem skarżącego stanowi błąd Sądu w świetle treści w/w normy prawnej, przyjętej praktyki sądowej, średnich odszkodowań uzyskiwanych w toku podobnych procedur odszkodowawczych.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia dodatkowo kwoty 37 500 zł i tytułem odszkodowania dodatkowo kwoty 25 000 zł oraz stosowną zmianę rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Pozwany wniosł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powódki kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się niezasadna.

Należy podzielić stanowisko wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, że ocena rozmiaru krzywdy należy do swobodnego uznania sędziowskiego i w ramach kontroli instancyjnej podważenie jej jest możliwe tylko wówczas, gdy określając wysokość zadośćuczynienia, sąd ewidentnie naruszył zasady ustalania tego zadośćuczynienia, w konsekwencji czego zasądzone zadośćuczynienie jest w sposób oczywisty niewspółmierne do doznanej krzywdy (wyrok SN z dnia 6 grudnia 2002 r. IV CKN 1603/00, LEX nr 1165530, wyrok SA w Poznaniu z dnia 4 marca 2010 r. I ACa 141/10, LEX nr 628178).

Wbrew zarzutom apelacji Sąd Okręgowy nie przyjął, że łączna kwota zadośćuczynienia w wysokości 70 000 zł zaspokaja wszelkie uzasadnione roszczenia powódki w związku ze śmiercią jej męża. Sąd ten oceniając skutki wypadku przyjął za właściwe zadośćuczynienie w wysokości 110 000 zł. W tej sytuacji w ocenie Sądu Apelacyjnego zasądzone powódce zadośćuczynienie w wysokości 70 000 zł, przy uwzględnieniu wypłaconej już przez pozwanego z tego tytułu kwoty 30 000 zł oraz kwoty 10 000 zł przyznanej powódce od bezpośredniego sprawcy szkody, nie może być uznane za rażąco zaniżone i spełnia kryteria „odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę” w rozumieniu art. 446 § 4 k.c.

Należy podnieść, że suma „odpowiednia” w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. nie oznacza sumy dowolnej, określonej wyłącznie według uznania sądu, gdyż jej prawidłowe ustalenie wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności, mogących mieć w danym przypadku znaczenie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 maja 2013 r. I

ACa 322/13, LEX nr 1322027). Sąd I instancji określając zadośćuczynienie należne powódce uwzględnił wszystkie okoliczności sprawy, a przede wszystkim, że powódkę łączyła z mężem silna więź emocjonalna i negatywne przeżycia powódki związane z jego tragiczną śmiercią. Sąd Okręgowy wziął również pod uwagę, że powódka do chwili obecnej nie może pogodzić się z utratą małżonka i nie przeszła całkowicie okresu żałoby. W okolicznościach sprawy uznać należy, że zadośćuczynienie przyznane powódce spełnia swoją funkcję kompensacyjną i nie ma jedynie symbolicznego wymiaru.

Nie zachodzą też podstawy do stwierdzenia, że ustalając odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej powódki w kwocie 50 000 zł Sąd Okręgowy ustalił ją w zaniżonej wysokości. Sąd Okręgowy prawidłowo uwzględnił w tym zakresie, że powódka została pozbawiona możliwości korzystania ze wsparcia męża (wyrok SA w Poznaniu z dnia 2 sierpnia 2006 r. I ACa 227/06, OSA 2008/3/15, wyrok SA w Poznaniu z 11 grudnia 2012 r. I ACa 1012/12, LEX nr 1264377, wyrok SN z dnia 10 listopada 2010 r. II CSK 213/10, LEX nr 950429). Uwzględnił też obniżenie aktywności powódki w zakresie poszukiwania pracy ze względu na pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego na skutek śmierci męża i czasową, częściową utratę z tego powodu zdolności do pracy. Zasadnie jednak uwzględnił też Sąd I instancji, że obecnie – zgodnie z opinią biegłej – powódka jest w stanie podjąć aktywność życiową i zatrudnienie, jest to wręcz wskazane dla poprawy jej stanu zdrowia psychicznego. Należy podkreślić, że odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., lecz z woli ustawodawcy „stosownym”, tj. takim, które ułatwi przystosowanie się uprawnionemu do zmienionej sytuacji życiowej. Dyspozycja tego przepisu nie obejmuje zatem obowiązku wyrównania wszystkich szkód ustalonych detalicznie, pozostających w związku przyczynowym ze śmiercią członka bliskiej rodziny, gdyż ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym (wyrok SN z dnia 24 października 2007 r., IV CSK 194/07, LEX nr 487528). Kwota przyznanego przez Sąd Okręgowy odszkodowania uwzględniła okoliczności sprawy i przedstawia ekonomicznie odczuwalną wartość z punktu widzenia średniego poziomu życia w społeczeństwie (wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 sierpnia 2009 r., I ACa 480/09, LEX nr 756599).

Ostatecznie stwierdzić należy, że w ustalonym stanie faktycznym, którego apelująca nie kwestionowała, nie zachodzą podstawy do uznania, że Sąd Okręgowy określając wysokość sumy zadośćuczynienia i odszkodowania należnych powódce, nie określił tych kwot na odpowiednim poziomie w rozumieniu art. 446 § 3 i 4 k.c. Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy sformułował w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku katalog kryteriów, którymi należy się kierować przy ustalaniu wysokości powyższych świadczeń i uwzględnił je uwzględniając in concreto sytuację powódki zarówno w zakresie rozmiaru doznanej krzywdy, jak i w zakresie pogorszenia sytuacji życiowej powódki. Nie zachodzi zatem wskazywane naruszenie prawa materialnego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz w zw. z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1349 ze zm.).

Ewa Staniszevska Jacek Nowicki Jan Futro